

Posudek na diplomovou práci Pavla Bobka "Bavorská CSU a rakouská ÖVP: Postmateriální společnost, kartelizované politické strany?" FSV UK, Praha 2012

Komparace dvou v řadě ohledů příbuzných politických stran zemí našich německy mluvících sousedů sleduje tři základní cíle. Za prvé autor chce prověřit, zda se jak v Bavorsku, tak v Rakousku projevuje obrat k tzv. postmateriální společnosti a v oblasti stranických systémů příklon k tzv. kartelovým stranám. Za druhé chce zjistit, kam tato situace vede: zda k úpadku tradičních dominantních stran a k jejich nahrazení novými stranami či "alternativními hnutími" (zde by byla zcela určitě na místě výstižná konkretizace) či zda se tradiční strany dokáží tomuto vývoji přizpůsobit. A konečně se chce dopátrat, zda existuje přímá souvislost mezi "vstupem postmaterialismu do bavorské a rakouské společnosti" a kartelizací tamních politických stran. (s. 9) Spíše na okraj si klade za cíl přezkoušet platnost a užitečnost obou teoretických konceptů, tedy konceptu postmaterialismu a politické kartelizace, v badatelské praxi. (s. 10)

Odpověď na první hypotézu nakonec zůstává poněkud neúplná: Autor konstatuje, že vývoj rakouské i bavorské společnosti je do vysoké míry analogický, nicméně na otázku, nakolik se v nich projevuje příklon k postmateriální společnosti, neodpovídá. Za potvrzenou má hypotézu, že v obou systémech dochází k projevům kartelizace politických stran, obě sledované strany se nové společenské situaci "přinejmenším částečně přizpůsobují", což se projevuje mj. tím, že v politice obou zemí hrají nadále důležitou úlohu. Třetí hypotéza se mu prokázala jako "mylná": souvislost mezi nástupem postmateriálního myšlení a kartelizací politických stran se mu nepodařilo dokázat. Vinu na tom mají nejen "jisté slabiny" obou teorií (jaké, není zřejmé), ale i on sám, protože mezi nimi souvislost viděl. (s. 60) Mužným, otevřeným přiznáním autor sice "vybruslil" z překerního problému, nicméně tím vznesl dost naléhavý otázník na celým smyslem své práce.

Poslední poněkud uštěpačná poznámka by nikoho neměla svést k unáhleným závěrům. Skutečností je, že P. Bobek předložil nadstandardní diplomovou práci, a to ať se týče jejího obsahu či zpracování. Již samotná komparativní analýza vývoje obou stran je velmi solidním badatelským počinem. Litovat lze v této souvislosti pouze, že vedle pozornosti organizačnímu vývoji, vývoji členské a voličské základny apod. nevěnoval více pozornosti i vývoji hlavních politických a společenských témat obou stran. I méně informovaný čtenář si např. uvědomí, že mezi "zwentendorfským" a "fukušimským" obratem v jejich jaderné politice leží třicet let a určitě by si přál zvědět více o příčinách tohoto časového posunu. Poměrně výraznou slabinou je ale téma "postmaterialismu", které se z práce nakonec (nehledě na stručné představení v kap. 1.1) v zásadě vytrácí. Ačkoliv v úvodu autor zmiňuje jako jeden z výrazných prvků nástupu postmateriálního myšlení proměnu hodnot, jeho parametry empiricky hledá prakticky výlučně v proměnách stranického systému, čímž se jeho argumentace dostává do jistého bludného kruhu. Jestliže nakonec dospěje k závěru, že kartelizace nastala již dříve, "za absence postmaterialismu" (s. 60), tak se čtenář s autorovým poměrně volným surfváním v čase, které je dobré pro sci-fi, ale sotva pro vědeckou studii, nutně ztratí krok.

Čtenář tak nutně stojí před otázkou, které by měl autor při obhajobě věnovat prvořadou pozornost: Co je tedy příčinou procesu kartelizace politického moci, jejíž proces autor tak přesvědčivě popsal, když tím (prvotním) impulsem zcela evidentně není příklon k postmaterialismu? Rozpracovaly teorie postmaterialismu důkladněji parametry této proměny společenského postoje a dají se aplikovat na zkoumanou materii? Kdy např. nesporně probíhající obrat nejdříve přece jen specifických a početně poměrně omezených částí společnosti k nemateriálním hodnotám se stal politicky relevantní, přinejmenším pro obě sledované strany? Autor alespoň v úvodu v této souvislosti pracuje s fenoménem "společenského štěpení", který ale nakonec jej v práci nijak intenzivně nesleduje. Ale

nahrávalo "zamrznutí štěpných linií" ve společnosti skutečně koncentraci stranických systémů? Není již formování "lidových stran" reakcí na rozředování tradičních sociálně-politických milieu, které přinejmenším v některých segmentech společnosti začíná již mezi válkami, pokračuje v době vlády nacionálního socialismu (zejména v Německu) a významně se urychluje po válce? A jaký má faktický význam, jestliže v procesu "rozmrzání dosavadních společenských štěpení" dochází k novému "postmateriálnímu" štěpení? (s. 8)

Jak již bylo řečeno, P. Bobek předložil kvalitní, obsahově podnětnou, formálně výborně zpracovanou a čtivou diplomovou práci. Doporučuji ji proto k obhajobě a navrhuji klasifikovat stupněm "výborně".

17.6.2012

prof. PhDr. Jaroslav Kučera, CSc.
oponent